

הידור מצוה / ט.

תוכן:

א. הידור מצוה - מדרבנן או מהתורה	ו. היחס בין זריזין מקדימין להידור מצוה
ב. האם הידור מצוה הינה מצוה בפני עצמה	ז. כמה מחויב להוציא לצורך הידור מצוה
ג. שני דינים בהידור מצוה	ח. דיון בדברי הרא"ש
ד. האם אחר שסיים את המצוה שייך להדר	ט. הקושיה מהידור בנר חנוכה
ה. עד היכן שייך להדר	י. סיכום

הגמ' בשבת (קלג): אומרת:

"דתניא: "זה אלי ואנוהו" - התנאה לפניו במצות; עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין. אבא שאול אומר: ואנוהו - הוי דומה לו: מה הוא חנון ורחום - אף אתה היה חנון ורחום".

יש לברר בנידון זה כמה נקודות. האם מדובר במצווה מדרבנן או מן התורה? האם עניין זה נחשב כסניף לכל מצווה שמקיים האדם, או שמא נחשב למצווה בפני עצמה? מהם בדיוק גדרי המצווה - האם כל דבר שקשור בצורה כלשהי למצווה - נאמר שקיים בו מצוות "זה אלי ואנוהו", או שמא רק בחפצא עצמו של המצווה - בו דווקא קיים הצייווי?

הידור מצוה - מדרבנן או מהתורה

המשנה בסוכה (כט): אומרת: "לולב היבש - פסול". רש"י (ד"ה יבש) מסביר: "דבעינן מצווה מהודרת, דכתיב ואנוהו". התוס' מקשים עליו, שהרי בסוכה דף יא: נאמר שמצוה לאגוד את ארבעת המינים, משום "זה אלי ואנוהו" ואם לא אגדם - כשר, ומוכח שאין ציווי זה לעיכובא בעצם המצווה. אלא, מבארים התוס', הטעם לכך שלולב היבש פסול הינו כפי שהגמרא מבארת, שהואיל והוקש לולב לאתרוג שנאמר בו "הדר" - נשווה לולב לאתרוג בפסול זה, שכולל יבש.

נוסף לקושיית התוס', עוד יש להבין ברש"י, מדוע נאמר שהידור המצווה הוא לעיכובא? הרי לכאורה אם קיים את עיקר המצווה - יצא ידי חובה, מעבר לכך יש עליו עוד מצווה להדר, אך מדוע שחוסר ההידור יפגום בעצם העשייה המינימלית שבה הוא מחויב ועשה מה שצריך?

העין יצחק (או"ח סי' ד) תולה את מחלוקת רש"י ותוס' בשאלה האם "זה אלי ואנוהו" הוא מצווה מהתורה או מדרבנן?¹ לשיטת רש"י המצווה מהתורה, לכן פעמים שהיא לעיכובא, אך לתוס' המצווה היא מדרבנן, ולכן ודאי שלא תהיה לעיכובא אלא לכתחילה בלבד. וכן משמע מהרא"ש (ב"ק א, ז) שפסק בספק הגמרא בב"ק ט: האם תוספת שליש שנאמר בהידור מצווה מלגיו או מלבר, פסק לקולא וביאר בפלפולא חריפתא משום

¹ כתב הריטב"א (בשבת שם) שאין אבא שאול חולק על ת"ק בעניין שיש להדר במצוות, אלא דורש באופן נוסף את הפסוק וכן הוכיח בשאגת אריה (סי' נ) ע"ש.

² השאגת אריה (שם) הסתפק בשאלה זו.

שם"ל ספק דרבנן לקולא. בהמשך לכך הוא תולה שמחלוקת הפוסקים האם שליש מלגיו או מלבר תלויה בשאלה האם הידור מצווה מדרבנן או מהתורה.

המאירי (סוכה שם) נוטה לדעת רש"י שהפסול הוא משום "זה אלי". אלא שעל כך הקשה התוס' שמצינו מפורש שאם לא אגד כשר בדיעבד ומשמע שאין דין "זה אלי" לעיכובא? המאירי מתרץ שיש חילוק בין סוגי ההידורים: יש הידורים שיותר חשובים והם מעכבים ויש הידורים שהם רק לכתחילה ואינם מעכבים. איגוד ארבעת המינים נחשב להידור פחות חשוב, לכן אינו מעכב בדיעבד. לולב יבש לעומת זאת זהו הידור חשוב שמעכב. אלא עדיין צריך ביאור מהו הגדר להידור המעכב ומהו הגדר לעיכוב שאינו מעכב? הכפות תמרים (בסוכה שם) מתרץ את רש"י בכמה אפשרויות. א. לעולם רש"י סובר ש"זה אלי ואנוהו" אינו לעיכובא, אלא משום "זה אלי ואנוהו" אנו ממשיכים את פסול "הדר" הכתוב באתרוג גם ללולב, שגם הוא יהיה פסול משום הידור כאתרוג לעיכובא, אך דווקא בדין זה יהיה לעיכובא, אך בעלמא - "זה אלי ואנוהו" - הינו פסול לכתחילה בלבד. ב. התורה ציוותה "זה אלי ואנוהו" והשאירה לחכמים לקבוע באיזה מקרים יהיה לעיכובא ובאיזה מקרים לא לעיכובא ובכך אפשר לבאר את דברי המאירי ברש"י. אלא שצ"ב ע"פ מה קובעים חכמים מהו ההידור המעכב ומהו ההידור שאינו מעכב?

עוד אפשרות בביאור המאירי ברש"י ניתן לומר ע"פ דברי החתם סופר (בסוכה שם) שמסביר, שיש חילוק בין הידור שבגוף חפץ המצווה לבין הידור "חיצוני" למצווה. בהידור שבחפץ המצווה ממש - אומר רש"י שההידור לעיכובא, אך בהידור חיצוני - ההידור הינו לכתחילה בלבד. ישנה ראייה לשיטת רש"י מהגמרא בגיטין כ. ששם רב חסדא סובר שנחלקו רבנן ור' יהודה בגט שכתבו כתב לשמה ע"ג כתב שלא לשמה, כמו שנחלקו בס"ת שכתב אזכרה שלא לשמה וחזר ועבר עליה לשמה, שר' יהודה מכשיר ורבנן אומרים אין השם מן המובחר וע"ז חולק ואומר רב אחא בר יעקב, שאולי דווקא בס"ת נחלקו, ששם יפסלו חכמים כתב ע"ג כתב משום "זה אלי ואנוהו", אך בגט שלא שייך זה - יכשירו רבנן כתב ע"ג כתב. א"כ, אם נפסוק כרב אחא בר יעקב ורבנן בשיטתו - נמצא ש"זה אלי ואנוהו" - לעיכובא.

עד כה ראינו שההידור מצוה הוא חיוב, השאלה האם מדרבנן או מהתורה וכך גם מדוייק ברש"י (ב"ק ט: ד"ה שליש) שכתב: "שחייב אדם לבזבז במצות לולב או ציצית או ספר תורה שליש מה שיש לו". באיילת השחר כתב להוכיח מהסוגיה בשבת קלג: שהידור מצוה הוא מהתורה, שכן מוכח בסוגיה שם שלצורך פריעת ציצין שאינן מעכבין מותר לחלל שבת משום "זה אלי ואנוהו". מכאן לכאורה קשה למ"ד שהידור הינו מדרבנן בלבד? עוד יותר קשה מדברי המאירי בשבת שם, שכתב: "לעולם יהא אדם משתדל לקיים את המצות בהדור ובנוי דרך הערה אמרו זה אלי ואנוהו התנאה לפניו...". - שקצת משמע בדבריו שאין זו אולי אפילו חובה, אלא צורך חשוב בעבודת ה', אך מהמקור בשבת נראה שזו ממש מצוה מהתורה! אלא על כרחך חייבים לחלק כחילוק הנ"ל: הידור שהוא חלק מגוף המצוה, כדוגמא בשבת של פריעת ציצין שאינן מעכבים - הואיל וזה ממש חלק מגוף המצוה חובה להדר בזה מהתורה. אמנם הידור שחיצוני יותר למצוה - ייתכן שיהיה מדרבנן או אפילו פחות מכך³.

³ אמנם דברי המאירי נאמרו בסוגיה בשבת ששם ההידור כאמור הוא חלק מגוף המצוה, אך המאירי כתב זאת כאמירה כללית ואפשר לומר שיודה באמור בסוגיה שם שהואיל וזה חלק מגוף המצוה - ההידור יהיה מהתורה.

האם הידור מצוה הינה מצוה בפני עצמה

יש לחקור האם כאשר אדם מקיים מצוה בהידור הוא מקיים מצוה אחת בצורה מהודרת, או שמא מקיים שתי מצוות - את עצם המצווה ובנוסף את מצוות "זה אלי ואנוהו", שזו מצווה בפני עצמה. נפק"מ: אדם שנטל אתרוג כשר אך לא מהודר ואח"כ נזדמן לידו אתרוג מהודר - האם יש ענין שייטול את האתרוג המהודר, ואז יקיים מצוות "זה אלי ואנוהו", או שפספס את המצווה הזאת, שהרי "זה אלי ואנוהו" שייך בעצם מצוות נטילת האתרוג וממילא, הואיל וכבר נטל ויצא יד"ח - לא יכול ליטול שנית ולקיים הידור. השאגת אריה (סי' נ) דן בסוגיא בשבת (קלג:). שם נאמר, שבמילה לאחר שפירש ונמצא שלא פרע ציצין שאינם מעכבים - יחזור עליהם משום "זה אלי ואנוהו". השאג"א מדייק שישנה מחלוקת בין הרמב"ם לטור בשאלה האם צריך לחזור במילה על ציצין שאין מעכבין, מהרמב"ם (מילה ב, ד) משמע שאין צריך ומהטור (י"ד סי' רסד) משמע שכן. אך קשה מהגמרא בשבת הנ"ל שמדויק ממנה שיש הידור לחזור גם על ציצין שאינם מעכבים ופירש רש"י שמדובר בשבת, משום כך כשפירש - לא יחזור על ציצין שאינם מעכבים. משמע שבחול - בכל אופן יחזור, אפילו על שאינם מעכבין וכדעת הטור.

השאגת אריה מתרץ, שהרמב"ם יתרץ שהגמרא עוסקת בשבת, ששם לאחר שפירש אינו רשאי לחזור על ציצין שאינם מעכבים, שאין "זה אלי ואנוהו" דוחה שבת. וצריך לומר, שאפילו מדרבנן אין מצוה לעשות את ההידור בפני עצמו, שא"כ, הרי הרמב"ם פוסק כר' יהודה שמקלקל בחבורה פטור ואם יש מצות "זה אלי ואנוהו" לחזור על ההידור ולפרוע ציצין שאינם מעכבים, יבוא עשה דרבנן וידחה לא תעשה דרבנן של מקלקל בחבורה שאסור מדרבנן בלבד. מכך שלא אומרים כן, מוכח שאין כלל מצווה לחזור על הציצין שאינם מעכבים, אפילו מדרבנן, כלומר - אין מצוות "זה אלי ואנוהו" לאחר שסיים את גוף המצווה (וכ"כ השפת אמת בחידושיו לשבת שם).

לכאורה יש לתלות לפי"ז את מחלוקת הרמב"ם והטור בחקירה הנ"ל: לפי הרמב"ם - מצוות הידור נחשבת כחלק מהמצווה עצמה, לכן כאשר כבר סיים את המצווה - לא שייך שיחזור לעשות את ההידור בפני עצמו. אמנם הטור חולק, ולשיטתו מצוות "זה אלי ואנוהו" עומדת בפני עצמה, לכן גם כאשר פירש וסיים את עיקר המצווה - שייך שיעשה את ההידור בפני עצמו.

אמנם הבית הלוי (ח"ב סי' מז) דוחה ביאור זה, שוודאי שלכל הדעות אין אומרים שיש מצוות הידור בפני עצמה, אלא ודאי שההידור טפל למצווה עצמה. דברי הטור שפוסק שיחזור גם על ציצין שאינם מעכבים - צריך להסביר שזה משום שהוא סובר שיש מצווה על האדם להיות נימול, חוץ מעצם מעשה המילה. לכן, הואיל ולא נסתיימה המילה, שהרי עדיין נמצא במצב המצווה שעליו להיות נימול - שייך "זה אלי ואנוהו".

שני דינים בהידור מצווה

הגרי"ד (רשימות שיעורים ב"ק ט): מבאר, שזהו ממש הספק של הגמרא בב"ק האם כשנאמר שצריך להדר במצווה עד שליש הכוונה שליש מלגיו או מלבר. שליש מלגיו - כלומר, אם לדוגמא המחיר של המצווה הבסיסית הוא ששה שקלים, יש לחלק זאת לשניים ולהוסיף חלק נוסף. לפ"ז, צריך לומר שההידור נחשב כחלק מהמצווה עצמה ולא כמצווה בפני עצמו, שהרי ההידור נחשב לשליש מהסך הכולל לאחר ההידור. אמנם אם נחשיב שליש מלבר, כלומר, נחלק את הסכום הראשוני, לדוגמא שש, לשלוש ואח"כ נוסף את

השליש הנוסף על גבי הסכום הבסיסי. לפ"ז, יצא ששליש ההידור הוא חיצוני - כלומר, "זה אלי ואנוהו" - נחשב מצווה בפני עצמו.⁴

הגר"ח (הו"ד שם) סובר שישנם שני דיונים במצוות "זה אלי ואנוהו": א. נוי שאינו משנה את עצם המצווה, אלא נוי כללי יותר. בהידור כזה "זה אלי ואנוהו" ייחשב כמצווה בפני עצמה. ב. נוי המשנה את עצם המצווה למהודרת יותר. בנוי כזה "זה אלי ואנוהו" נספח למצווה העיקרית ולא מצווה בפני עצמה. נראה לומר שחילוקו דומה מאד לחילוק שהביא החת"ס הנ"ל, שיש חילוק בין הידור בגוף המצווה לבין הידור חיצוני למצווה.

במילה, פוסק הרמב"ם שבשעה שעוסק במילה יכול למול אף את הציצין שאינם מעכבין. הגמרא (שבת קלג:) לומדת את מילת הציצין שאינם מעכבים מ"זה אלי ואנוהו", משום שהנידון כאן הוא בהידור בגוף המצווה עצמה, לכן נחשבת מצוות "זה אלי ואנוהו" כטפלה למצוות המילה העיקרית ותדחה מילה זו שבת. לעומת זאת, לאחר שפירש מהמילה בשבת, אינו רשאי לחזור על ציצין שאינם מעכבים, משום שזה כבר נחשב לנוי כללי ולא לנוי בעצם מצוות המילה שעוסק בה כעת, לפיכך אין זה דוחה שבת. הוא הדין גם במצוות סוכה נאה, לולב נאה, שופר נאה - אין הפרש בין אדם היושב בסוכה נאה, לבין אדם היושב בסוכה מכוערת - שניהם מקיימים את אותה מצווה. כל ההפרש הוא האם מקיים גם "זה אלי ואנוהו" בבחינת הנוי הכללי שבמצוות.

אלא שקשה על שיטה זו: א. הרמב"ם סובר כאמור, שלא צריך לחזור על ציצין שאינם מעכבין אפילו בחול ואילו לדברי הגר"ח צריך לחזור בחול על ציצין שאינם מעכבים משום נוי כללי. ב. הגר"מ סולובייצ'יק (הו"ד שם) מקשה, שאם נאמר שיש מצוות "זה אלי ואנוהו" בפני עצמה, מדוע לא מונה אותה הרמב"ם במנין תרי"ג המצוות שלו?

ר' אשר וייס⁵ כותב, שהרמב"ם השמיט בכלל את המושג "זה אלי ואנוהו" מכל היד החזקה. מדוע? משום שהרמב"ם סובר שאין דין זה חיוב ממש, אלא מידת חסידות והנהגה ראויה, וכדברי המאירי (שבת קלג:) "דרך הערה אמרו", שאין זה חובה גמורה. לפ"ז, אולי אפשר לתרץ את הגר"ח, שיש מצווה לחזור גם בחול על הציצין שאינם מעכבים משום הידור, אך משום שזה לא חובה גמורה לא הזכיר הלכה זאת הרמב"ם. ייתכן ומשום כך גם לא מנה זאת הרמב"ם כמצווה בפני עצמה, שאין זו חובה גמורה, אלא כעין מצוה קיומית, אך ודאי שהמקיים אותה מקיים מצווה מן התורה.⁶ אולי אפשר לומר יותר מכך, שאמנם סובר הגר"ח שיש מצוות "זה אלי ואנוהו", אך המצווה היא מדרבנן, לכן לא מנאה הרמב"ם.

⁴ רעיון נחמד כתב בספר "צבי לצדיק", פרשת בשלח, שלכך נסמך "זה אלי ואנוהו" ל"מרכבות פרעה וחילו", שיש ראייה מהעניין: המדרש מבאר, שהקב"ה ציוה על שר הים שיפלוט את המצרים לפני בני ישראל, טען לפניו שר הים שמצטער הוא על אבדן המצרים ממנו, הבטיח לו הקב"ה שיחזיר לו, ומתאר המדרש שאכן החזיר לו בזמן סיסרא את הרכב ברזל שלהם שטבע לגמרי. כשנעייין כמה רכב סיסרא טבע - מתואר בפסוקים שהיו תשע מאות רכב ברזל, אם נחשב את היחס בין מספר זה לבין רכב פרעה שטבע, "שש מאות רכב ברזל", יוצא שהחזיר לו הקב"ה שלישי מלבד והואיל ופריעת חוב מצוה - נמצא שהידר הקב"ה במצווה והלכה ששליש מלבד.

⁵ עיין במנחת אשר שמות, בשלח, סימן כה' - כו', שהאריך מאד בכל סוגיית "זה אלי ואנוהו".

⁶ יש לציין, שר' חיים הבין שונה מר' אשר וייס, שהרי סובר שיש מצוות "זה אלי ואנוהו" ולר' אשר - אין כלל מצווה אלא זו מידת חסידות. אלא ייתכן שהואיל ומצווה זו לא חובה גמורה גם לר' חיים אלא כעין מצווה קיומית - לא מנאה הרמב"ם.

ידועה מחלוקת הרמ"א והשו"ע (תרעא, ב) בדיני חנוכה. לפי השו"ע - ידליק רק בעה"ב כמספר הימים, אך לפי הרמ"א - ידליק כל אחד ואחד מבני הבית. לכאורה השו"ע כשיטת התוס' שם בסוגיה בשבת והרמ"א כשיטת הרמב"ם. אלא שכבר הקשו האחרונים שברמב"ם כתוב לא כך, שמצריך שבעה"ב ידליק כמספר הימים כפול כל בני הבית, אך הכל ידליק בעה"ב ודלא כרמ"א שפסק שכל אחד ואחד מבני הבית ידליק. הגרי"ז מבאר, שנידון זה תלוי במחלוקת לעיל בין הרמב"ם לטור בפריעת ציצין. לטור - כל ההלכה נאמרה דווקא בשבת, אך בחול יחזור על ציצין שאינם מעכבין אף לאחר שפירש, משום שסובר הטור ששייך הידור מצווה אף לאחר שכבר סיים את המצווה. אמנם הרמב"ם סובר, שאין שייך להדר לאחר שסיים את פעולת המצווה, לכן הלכה זו תהא גם ביום חול וכ"כ הבית הלוי שלדעת הרמב"ם ההידור שייך רק כשעוסק במצוה עצמה ולא לאחר שפירש.

עפ"ז מבוארת דעת הרמב"ם בהדלקת נר חנוכה - שההידור שכל אחד ואחד ידליק - לא שייך אלא בבעה"ב, שאז ההידור מתקיים דווקא בקיום המצווה. אמנם אם ידליק בעה"ב את ההדלקה העיקרית ואח"כ ידליקו שאר בני הבית את ההדלקה של ההידור - ההידור מנותק מהמצווה ואינו נחשב. לכן פסק הרמב"ם שידליק בעה"ב את כל הנרות הוא עצמו. הרמ"א פסק כדעת הטור שהידור מצוה שייך אף כשההידור מנותק מעצם עשיית המצווה, לכן יוכל בעה"ב להדליק ואח"כ ידליק כל אחד מבני הבית את הדלקת ההידור⁷. הלכה זו תואמת לפסק הרמ"א ביו"ד (רסד, ה) שיש לחזור על ציצין שאינם מעכבין אף בחול וכפסק הטור.

האם אחר שסיים את מעשה המצווה שייך ההידור

בעצם הנ"מ המובאת לעיל, האם לאחר שעשה האדם את המצווה שייך שיהדר אח"כ את ההידור בפני עצמו. הבית הלוי הכריע לעיל, שאי אפשר, משום שסבירא ליה שאין הידור אלא בשעה שעוסק במצווה, שפשוט לו שההידור נחשב כחלק מהמצווה ולא מצווה בפני עצמה ואכן כך משמע ברמב"ם וכפי שהוכיח הגרי"ז. האם לדעת הטור יהיה נכון לומר בכל מצוה שיוכל לעשות את ההידור לאחר עשיית המצווה? החלוקת יואב (ח"א סי' לא וה"ד במנח"א שם) נוקט שאי אפשר, ומביא שתי ראיות: א. הריב"ש בתשובה (סי' פב) כתב, שאין שום ענין במה שחוזר אדם ומקדש אשה לאחר שקדשה ע"י שליח. ב. לאחר שהביא חטאת כחושה ונזרק דמה - אין מביא חטאת שמינה. ר' אשר וייס דוחה ראיות אלו, שהרי אולי קידושין שאני שהם חלות וכיוון שהיתה חלות - אין ענין לעשות עוד פעם אותה חלות. וכן מחטאת אין ראייה, שעניינה לעשות מעשה כפרה והרי כבר התכפר וממילא אין עניין שיביא עוד חטאת אחר שנעשתה הכפרה. אך אולי אפשר לדחות את הדחיה על הראיה מהריב"ש, שהרי הטעם שבקידושין "מצווה בו יותר מבשלוחו" כדי להראות שחביבה בעיניו המצווה (כפי שביאר רבינו יונה, דרוש ג, פא). א"כ, אפילו כשכבר נעשתה המצווה, לכאורה שייך להראות את חביבותה ע"י שיקדש בעצמו וזה סוג של הידור במצווה שמראה שמחבבה. מכיוון שאפילו הכי פוסק הריב"ש שאין ענין לחזור ולקדשה - ש"מ שאין מצוות "זה אלי ואנוהו" בפני עצמה בכל המצוות ונתקימה הראיה מקידושין.

⁷ נקודה זו לא מוסכמת באחרונים, שיש מי שהבין ברמ"א שכביכול כל אחד מבני הבית מתכוון שלא לצאת י"ח בהדלקת בעה"ב ולכן ידליק בברכה, נמצא שאין קשר לנידון האם ניתן לקיים הידור מצוה במנותק מהמצווה.

ר' אשר וייס רוצה לחלק, בין שני סוגי ההידורים, הידור בעצם חפץ המצווה לעומת הידור חיצוני למצווה: ההידור שבעצם החפצא של המצווה, כגון שיהיה האתרוג מהודר יותר, בזה לא שייך להדר לאחר שכבר קיים את עצם המצווה. אמנם בהידורים החיצוניים יותר, כגון הכלי שנהגו לשים בו את האתרוג, השיראין של הספר תורה, עיטורי הביכורים, בזה שייך להדר גם לאחר שכבר קיים את עצם המצווה. בטור לעיל הוכחנו שסובר שאפשר להדר גם בהידור בגוף המצווה, שכן החזרה על ציצין שאינן מעכבים היא בגוף המצווה ושייך בזה לדעתו הידור. אך אולי עדיין יש לחלק בין זה לבין נטילת אתרוג - שבמילה, לא מימש את כל הפוטנציאל של המצווה שיכול לעשות בו, לכן אולי יש מקום לחזור ולהדר אף לאחר שסיים את עיקר המילה, משא"כ במצוה שממש את מקסימום היכולת שלו באותו החפצא, כנטילת אתרוג שהיה לפניו - אולי בזה נאמר שלכ"ע לא שייך לחזור ולהדר בנטילת אתרוג נוסף מהודר וצ"ע.

עד היכן שייך להדר

הגמרא בשבת (קלג:) אומרת:

"עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין".

בפשטות משמע שיש להדר בגוף המצווה עצמה ולעשות את הסוכה, הלולב והשופר והציצית וס"ת נאים בעצמם ושע"ז תתכבד המצווה. אמנם אין צורך להדר מעבר לכך. אמנם רש"י (ט:) מצטט את הגמ' בשבת ומוסיף עוד דוגמה - "טלית נאה". משמע מדבריו שיש גם מצוות הידור "מסביב" למצווה, שהרי הטלית, היא רק הבגד שבו תולים ציציות והם המצווה וכלל לא מתייפים עצם הציציות ע"י הטלית שלו. בספר⁸ "עלי ורדים" (סוטה יז.) מסופר על הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת חברון, שכאשר שכב בחוליו האחרון, הגיע לבקר האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל. אמר לו הרב סרנא, שפעם היו לו ברשותו שתי טליתות, אחת לשבת ואחת לימי החול, אולם משראה את דברי רש"י בב"ק (ט:) שיש מצות הידור גם על הטלית עצמו, חשב א"כ שאינו יכול להשתמש בטלית של יום חול בשעה שיש לו בביתו טלית יפה יותר. ומאז הוא נוהג להתעטף תמיד באותה טלית.

נענה האדמו"ר מקלויזנבורג ואמר לו, כי להלכה למעשה לא נראה שיש כזה דין הידור על הטלית, כי הא למה זה דומה, לאחד שירצה לקיים מצות מזוזה בהידור, האם נאמר לו שלצורך כך עליו לבנות ארמון מפואר ביותר?! ואמנם דברי רש"י בב"ק הנ"ל צ"ע וכן תמה על דברי רש"י אלו בשו"ת דבר אברהם (ח"ב סי' כה אות ג) והביא שיש שינויים בגרסאות בין המקורות השונים האם גורסים את "השיראין נאין", או שלא, שגם דינם לכאורה כטלית).

ייתכן ולכולי עלמא הידור שייך רק בעצם המצווה, אלא בטלית נחלקו בשאלה האם הטלית עצמה נחשבת כמכשיר מצווה או שלא⁹.

⁸ מעשה זה הובא ב"דף על הדף", ב"ק ט:.

⁹ ועיין במשך חכמה בסוף פרשת שלח, שמסביר שעניין הציצית הוא להזכיר לנו שה' ברא את העולם במכוון בצורה שחסר קצת מתיקון העולם ועלינו להשלימו, וכן בציצית הבגד כביכול מושלם ועלינו להשלימו בחוטים ולפ"ז חלק ממהות מצוות ציצית בטעמה ובזכרון המצוות תלוי גם בטלית ולא רק בחוטין.

ר' אשר וייס מגדיר אחרת: אפשר שבאמת לכ"ע אין הטלית כמכשירי מצווה, אלא שתלוי בבני אדם שמתבוננים במציאות - האם רואים בהידור הטלית כהידור גם לציצית? אם כן, הרי יש הידור בכך שגם הטלית תהא נאה, שגם היא מיוחסת לציצית. אך במצוות מזוזה לבית - אין שייך לומר שהבית הנאה מייפה בעיני הרואים גם את חשיבות המזוזה, לכן ודאי שלא יהיה שייך בו הידור¹⁰.

היחס בין זריזין מקדימים לבין הידור מצוה

כתב בספר חסידים (סימן תתעה):

"כתיב (תהלים קי"ט ס') חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך" - לא יעכב אדם את המצוה בעבור זה שאמרה תורה (שמות ט"ו ב') "זה אלי ואנוהו" - התנאה לפניו במצות כגון טלית נאה וספר תורה נאה שלא יאמר אדם כיון שיש לי טלית לקנות, אמתין עד שיבא לידי טלית יפה מאד אלא יקנה מיד טלית אף על פי שאינו יפה כל כך, וכן עיר שאין בה ס"ת ויש שם סופר שיועד בדיוקא לכתוב אבל אינו יודע לכתוב כל כך יפה כמו סופר אחר שלא יבא כל כך בקרוב זמן, מוטב שיכתוב אותו המצוי מיד אף על פי שאינו כותב יפה, כי על זה נאמר חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך".

עוד מצינו שנשאל הרדב"ז (ח"ד סי' יג) בחבובו שהתירו לו לצאת יום אחד בשנה שיוכל להתפלל ולקיים מצוות כרצונו - איזה יום יבחר? האם עליו לחכות ליום כיפור ולהתפלל במניין ביום קדוש זה? והשיב הרדב"ז, שאין לו להמתין, אלא מיד ביום הראשון שיאשרו לו, יצא ויקיים תפילות בציבור ומצוות תמידיות רגילות, שאין לאדם להשהות מצוות כדי לקיים בהידור אח"כ, משום "אין מעבירין על המצוות" ואין אתה יודע מתן שחרן של מצוות. ממקורות אלו עולה בבירור שעדיף להזדרז בקיום המצווה על פני הידור מצווה.

החיד"א (בפירושו ברית עולם על ספר חסידים שם) מסייג שאין לעכב את עשיית המצווה - דווקא כאשר מסופק שמא יוכל לקיימה בהמשך בהידור ושמא לא יוכל לקיימה, אז אין לו להתעכב. אמנם כאשר יודע שיוכל לקיים אחר מעט זמן את המצווה בהידור - יכול להתעכב קצת מלקיימה. וכן פוסק התרומת הדשן (סי' לה) שנשאל, האם יש לומר ברכת הלבנה כשרואים אותה בימות החול או שיש להתעכב מלאומרה עד מוצאי שבת, שאז יש הידור לאומרה בבגדי לבן. השיב, שהדבר תלוי האם מסתבר שיתאפשר לומר במוצ"ש או שגם אם אולי יהיה עיכוב מעננים שיכסו את הלבנה, אך יוכלו לומר גם כמה לילות אח"כ - אז יש להתעכב לומר לכתחילה במוצ"ש, שזה מצווה מן המובחר. אמנם אם זה שיחכו למוצ"ש יגרום לכך שספק אם יספיקו לומר ברכת הלבנה בתאריך האפשרי - עדיף לאומרה ביום חול.

הוכחת תרומת הדשן היא מהגמרא ביבמות (לט.) ששם מעמידה הגמרא, שכאשר יש קטן הרוצה לייבם וגדול הרוצה לחלוץ - אין ממתנים לקטן שיגדיל וייבם, שזה המצווה המובחרת יותר, אלא אומרים לגדול לחלוץ מיד, "שהווי מצווה לא משהינן". וכן גדול שנמצא במדינת הים ויש קטן ממנו (אך גדול, מעל גיל מצוות) שנמצא באזור של השומרת יבם - אין אומרים שנחכה לגדול שיבוא ויחלוץ, שחליצת גדול עדיפה, אלא יחלוץ הקטן ממנו שנמצא לפנינו, "שהווי מצווה לא משהינן". מדייק תרוה"ד, שהגמרא נקטה

¹⁰ לפי הגדרה זו אולי מבנה המיועד למקווה, שכל המבנה נראה כמוקדש לזה, יש ענין לייפותו, שהכל נראה כחלק ממכלול המצווה.

"ממדינת הים" - ולא "ממדינה למדינה". משום שדווקא במדינת הים יש חשש שהגדול לעולם לא יגיע ממרחק כזה, לכן אין להשהות את המצווה לעשותה בהידור, שמא לא תתקיים לבסוף, אך אם נמצא הגדול עם הקטן ממנו ושניהם בארץ ישראל, אלא שהגדול נמצא במדינה (מחוז) אחרת - אכן נמתין לו שיבוא ויחלוץ ויעשה את המצווה בהידור, שהרי מסתבר מאד שיגיע לחלוץ.

הנשמת אדם (ח"א כלל סח סעיף א) מדייק, שספר חסידים חולק על דברי התרומת הדשן¹¹, שהרי כתב: "שלא יאמר אדם כיון שיש לי טלית לקנות אמתין עד שיבא לידי טלית יפה מאד אלא יקנה מיד טלית אף על פי שאינו יפה כל כך", משמע שאין לו לדחות כלל את המצווה, אפילו שיוכל לעשות את המצווה אחר זמן מועט בהידור - לא יאחר, אלא יעשה מיד את המצווה. אמנם מה שכתב שבס"ת דווקא "שלא יבא כל כך בקרוב זמן", משמע שאם יבוא סופר אחר בקרוב זמן, ימתין מלקיים את המצווה עד שיגיע הסופר המעולה, היינו דווקא במצוות ס"ת, שמקיימה דווקא בסיום הכתיבה, לכן הואיל וממילא לא מקיימה מיד - יכול לדחותה עוד קצת בשביל הידור, אך מצווה שיוכל לקיימה מיד - יקיימה מיד ולא ידחה אותה בשביל הידור¹². וכ"כ הביאור הלכה (סי' תכו ד"ה במוצאי שבת) שהב"ח והגר"א פסקו שלא ימתין עד למוצ"ש לקדש הלבנה אלא יקדשה מיד כשעברו שלושה ימים מהמולד, וכן בשער הציון (תכו ס"ק כא) הוסיף שגם הנשמת אדם פסק כן.

בדברי הרדב"ז הנ"ל יש לדון, שאולי גם הוא סובר כחסידים (בהבנת הנשמת אדם) שאין להשהות את המצווה בכל אופן, משום שכתב שהטעם שאין דוחים את קיום המצווה ש"אין מעבירין על המצוות" ואין אתה יודע מתן שכתב של מצוות, כך שאין לחשב מצווה קלה לעומת חמורה. הטעם "אין מעבירין על המצוות" לכאור' שייך גם כאשר קיימת מצווה לפניו ויכול לקיימה לאחר מעט זמן, ומשמע מהרדב"ז שאין לו לאחר המצווה בשום אופן. או שמא סובר כתרומה ד, שעקרונות יאחר כשיכול לעשות אח"כ בהידור, אלא שבמקרה שם היה חשש שאולי לא יוכל לעשות את המצוות כלל, שבסוף יחזרו בהם מלשחררו וכדו', לפיכך יאחר את המצווה, אך בעלמא - ס"ל שיאחר את המצווה כשיכול לעשותה אח"כ בהידור.

לכאורה יש לתלות, ששורש מחלוקתם תלוי בשאלה מהו הטעם העיקרי לזריזים מקדימים למצוות - האם משום שחוששים שמא לא יזדמן לו באמת לעשות את המצווה אח"כ וא"כ כאשר השיהוי מועט ומסתבר שיוכל לעשות את המצווה אח"כ בהידור - עדיף שישהה את עשייתה¹³ (תרומת הדשן) או שיש עניין עקרוני להקדים את עשיית המצווה כדי להראות בכך את חביבותה ובלי קשר לשאלה האם יוכל לקיימה גם אח"כ (חסידים, הרדב"ז)¹⁴.

¹¹ אמנם מדברי החיד"א על ספר חסידים מוכח שסובר שלא חולקים, שצ"ע בסתמא את הגבלת התה"ד ולא הזכיר שנידון זה במחלוקת.

¹² ובעצם הדייק של תרומת הדשן שכתבה הגמרא ביבמות ממדינת הים ולא ממדינה למדינה בארץ ישראל - אפשר שאין ראייה, שאפשר שנקטה הגמרא מדינת הים לדוגמא בלבד.

¹³ וכע"ז כתב הפלא יועץ ערך זריזות: "זריזות נאמר על מצוות עשה ועניינה לחוש הרבה על המצווה פן ואולי לא יהא בידו לקיימה ומתוך כך זריזין מקדימין למצוות, כי לא ידע האדם את עתו ומרגע לרגע כמה מניעות וכמה עיכובים וכמה פיתויי יצר הרע יכולים להזדמן..." וכע"ז כתב במסילת ישרים תחילת פרק ז.

¹⁴ ואולי כך משמע מהאורחות צדיקים (פתיחת שער הזריזות): "ומי שעושה מעשיו בזריזות, בזה הוכחה גדולה שהוא אוהב את בוראו, כעבד האוהב את אדוניו ומזרו בעצמו לעשות רצונו".

ניתן לבאר טעם נוסף בכך שעדיף לעשות את המצווה בזריזות ולא לחכות לעשותה בהידור מאוחר יותר: כיוון שעצם זה שעושה את המצווה בזריזות - זה עצמו כולל גם את הקריטריון של "זה אלי ואנוהו", שהרי הגדרנו לעיל, שכל מעשה שנראה בעיני האנשים כמכבד את המצווה - נכלל ב"זה אלי ואנוהו" ויגדר כחלק מהמצווה עצמה בצורה מהודרת, הואיל וזה שמקיים בזריזות את המצווה נראה בעיני העולם כמכבד את המצווה - מרויח את שני המשתנים: א. זריזים מקדימים. ב. "זה אלי ואנוהו". לכן ודאי ששתי מעלות אלו עדיפות על מעלה אחת בלבד של הידור מצווה שיעשה אח"כ.

כמה מחוייב להוציא לצורך הידור מצוה?

הגמ' (ב"ק ט): אומרת:

"א"ר זירא אמר רב הונא: במצוה - עד שליש. מאי שליש? אילימא שליש ביתו, אלא מעתה, אי איתרמי ליה תלתא מצותא, ליתיב לכוליה ביתא? אלא אמר ר' זירא: בהידור מצוה - עד שליש במצוה. בעי רב אשי: שליש מלגיו או שליש מלבר? תיקו. במערבא אמרי משמיה דרבי זירא: עד שליש משלו, מכאן ואילך משל הקדוש ברוך הוא."

רש"י פירש: "שאם מוצא ב' ספרי תורות לקנות ואחד הדור מחבירו יוסיף שליש הדמים ויקח את ההדור". מדויק מרש"י, שדווקא אם מצא שני ספרי תורה - יהדר בדמים, אך אם כבר קנה ס"ת ואח"כ מצא נאה הימנו - אינו מחוייב להדר שליש בדמים.

תוס' פירשו, שאם מצא אתרוג מינימלי בשיעורו ואתרוג גדול ממנו - יוסיף עד שליש מגודל האתרוג, הטעם לכך, משום שאם יצטמק מעט האתרוג - עדיין יהיה בשיעור הראוי לצאת בו ידי חובה¹⁵. באורחות חיים (הלכות לולב סי' ב) מובא שהקשה ר"ת על שיטת רש"י, שא"כ אין לדבר סוף, שהרי כל פעם ופעם שיראה אתרוג יותר יפה יצטרך להדר ולהוציא עוד מממונו. האורחות חיים מתרץ, שרש"י עסק רק באופן שבו נזדמנו לפניו שני אתרוגים ואחד מהודר מחבירו, אך לאחר שכבר בחר והוסיף שליש פעם אחת - שוב אין לו להוסיף יותר.

הסמ"ג כתב בשם רבינו יעקב שדווקא כשקנה אתרוג שבצמצום שווה לשיעור הראוי לצאת, אז מחוייב להוסיף שליש מדמיו ואפילו להחליפו, אך אם האתרוג גדול מעט יותר מכך - א"צ להוסיף שליש. וכך פירש הב"י בדעת הרא"ש.

רבינו ירוחם (שם, פירוש שני) כותב, שאפילו שכבר קנה אתרוג - אם מצא נאה הימנו - יוסיף עד שליש מדמיו להחליפו ביפה וכ"כ הב"ח בדעת הרא"ש. אלא שקשה קושיית ר"ת, שהרי לפ"ז אין לדבר סוף וכל פעם יצטרך להוסיף שליש כשיוכל להחליף בנאה יותר? צריך לתרץ כעין התירוץ הנ"ל, שדווקא כשקנה אתרוג סתם ואח"כ מצא נאה הימנו - חייב להחליף, אך לא יותר מפעם אחת.

הרחבה בביאור דעת הרא"ש

הב"י נקט בפשטות, שדעת הרא"ש ודעת הסמ"ג, דלא כתוס', אלא כרש"י שמוסיף בדמים שליש כשקנה אתרוג בשיעור מינימלי וראה אח"כ גדול ממנו - יוסיף בדמים עד שליש יותר, וכ"מ מדברי הרא"ש בסוכה,

¹⁵ כ"כ בביאור דעת ר"ת המ"ב (סי' תרנו סק"א).

שכתב: "אם קנה לולב ונזדמן לו אחר יפה יותר יוסיף עד שליש בדמי הראשון להחליפנו ביפה". אלא שקיימת נקודה בה הרא"ש חולק על רש"י, שלרש"י אם מצא ועוד לא קנה יוסיף שליש, אך לאחר שקנה - א"צ להוסיף, ולרא"ש - אפילו שקנה ומצא נאה יותר - יוסיף שליש בדמים.

הב"ח מקשה, שבדברי הרא"ש לכאורה יש סתירה. בב"ק (א, ז) כתב: "אם מצא אתרוג שהוא ראוי לצאת בו שהוא כאגוז יוסיף שליש לקנות יפה ממנו", משמע דווקא כשמצא, אך אם כבר קנה - אינו מחויב להחליף כשיראה מהודר יותר. אמנם בסוכה כתב אחרת: "אם קנה לולב ונזדמן לו אחר יפה יותר יוסיף עד שליש בדמי הראשון להחליפנו ביפה", משמע כפירוש השני ברבינו ירוחם, שההוספה היא אפילו שנצרך להחליף כשנזדמן לו יפה יותר. מתרץ הב"ח, שהעיקר כדברי הרא"ש בסוכה, שאפילו כשכבר קנה - יחליף. מה שכתב בב"ק, כוונתו, שגם כשגמר בדעתו לקנות אתרוג צריך להוסיף שליש רק פעם אחת על בחירתו ולא יותר מפעם אחת, בין קנה ממש, בין רק גמר בדעתו.

אלא שמוסיף, דלא כב"י שפירש ברא"ש, שרק אם קנה אתרוג מינימלי - עליו להוסיף שליש, אלא גם כשקנה אתרוג יותר מכביצה - מחויב להוסיף שליש בדמיו ומה שכתב הרא"ש: "אתרוג שהוא ראוי לצאת בו" - אין לדייק שדווקא בכך יש להוסיף שליש ולא ביותר מכך, אלא אדרבה, כאשר האתרוג בשיעור המינימלי ומעלה - יש להוסיף רק שליש, אך אם פחות מהשיעור המינימלי - עליו להוסיף אף יותר משליש על דמי האתרוג. לפ"ז דעת הרא"ש כדעה השנייה המובאת ברבינו ירוחם. והוסיף הב"ח, שבב"ק פירש הרא"ש כשיטת רש"י ותוס' שצריך להוסיף שליש דווקא כשמצא, אך בסוכה הראה שדעתו חלוקה עליהם, שמוסיף שליש להידור מצווה אפילו כשכבר קנה.

אפשר להסביר ששורש מחלוקתם תלוי בשאלה, האם הידור המצווה הוא בעיקר משום חשש שמא יחסר האתרוג, שמא יאבד את המצווה, א"כ אין צורך להדר כאשר קנה כבר אתרוג שגדול בשיעורו מהשיעור המינימלי (ב"י). הצד השני הינו שדין ההידור הוא שהאתרוג יראה יפה יותר ללא קשר לחשש שיחסר, אלא יש עניין ליטול אתרוג יפה יותר ולהראות בכך את חביבות המצווה (ב"ח). נמצא שהב"י והב"ח נחלקו באותו יסוד לגבי הידור מצווה כאותו יסוד שנחלקו החסידים ותורתם הדשן בטעם זריזין מקדימים וכו"ל. אמנם אפשר לדחות, שכל המחלוקת בין הב"י לב"ח הוא לענין לחייבו בתוספת בכסף להוצאות על הידור המצווה, אך אולי עצם המצווה להדר ככלל במצוות - באופנים שההידור אינו מחוייב, כס"ת נאה וכדו' - לכולי עלמא קיימת מצוות ההידור מצד עצמה להראות את חשיבות המצווה ולא רק כמניעת חששות שלא יוכל לקיים את המצווה. וכעין זה תרצנו לעיל את דברי רש"י שמשמע ממנו "זה אלי ואנוהו" - לעיכובא, שישנם אופנים שחייבו חכמים להדר, שהם נחשבים ממש כגוף המצווה וישנם הידורים יותר חיצוניים למצווה שבהם אולי לכ"ע - טעם ההידור הוא בעיקר כדי להראות את חובב המצווה אלא שלא ברור האם נחייב באופנים אלו ואולי נחלקו בזה.

קושיה מהידור בנר חנוכה

בסוגיה מבואר שמהדין יש להדר עד שליש. אמנם בסוגיה בשבת מפורש, שמדינא מספיק נר לאיש וביתו ורק המהדרין - נר לכל אחד והמהדרין מן המהדרין - כמספר הימים כך מספר הנרות. ברור שהיחס בין עיקר הדין לבין ההידור במצוה זו לא ביחס של שליש, אלא לפחות פי שנים ויותר. א"כ מה היחס בין החיוב של עד שליש שבסוגייתנו לבין ההידור המוזכר בענין נר חנוכה?

הגרי"ז יישוב, שאה"נ שמצד החיוב להדר - אין חיוב אלא עד שליש מדמי המצוה ותו לא. בנר חנוכה שהגמ' דנה בהידורים - היא מתכוונת להידור הנוסף שמעל החיוב הבסיסי וכדברי מערבא בסוגייתנו: "עד שליש משלו מכאן ואילך משל הקב"ה".

כך גם מדויק מדברי ר"ח בסוגיה שכתב:

"ד"א מכאן ואילך משל הקדוש ברוך הוא שאם בא להדר המצוה ביתר משליש בדמיה [אינו חייב] כל זה מיגיעו, שחיי קודמין להידור מצוה אבל אם זימן לו הקדוש ברוך הוא ממון שלא מיגיעו ובקש להדר המצוה ביתר משליש הרשות בידו. והמהדר המצוה משובח כדתנינן בנר חנוכה (שבת כא): "והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין".

מכך שקישר את הסוגיה של ההידור בחנוכה לדברי מערבא - מוכח שלמד שאין זה חובה ורק אם יש לו כף מעבר ליגיעו¹⁶ - הרשות בידו.

עוד אפשר לתרץ, שישנם שני מובנים למושג: "הידור" - א. מלשון פאר והדר, יופי ונוי. ב. מלשון "חיזור" (בארמית). בסוגייתנו פירש רש"י ויקח את ההדור, משמע במובן הראשון של פאר ונוי. אמנם בסוגיה בשבת פירש (כא: ד"ה והמהדרין): "אחר המצוה עושה נר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית". כלומר, ביאר את המושג הידור במובן השני שמחזור אחר המצוות. מדוע פירש אחרת? אפשר לומר שבא ליישב את הקושי הנ"ל. בנר חנוכה האדם "מחזור" במובן שאינו רוצה לצאת י"ח המצוה בהדלקת בעה"ב אלא רוצה לקיים בעצמו. לכן לא נקרא שמהדר מצוה, אלא מקיים את עצם המצוה, שבזה אפשרי עד חומש מנכסיו ולא רק שליש יותר מערך המצוה הבסיסית. אמנם בסוגייתנו שמבואר עד שליש - היינו בהידור מצוה מעבר לבסיס, לכך פירש כאן רש"י מלשון הדר ונוי¹⁷.

סיכום

ישנם לכאורה שלש אפשרויות בראשונים האם הידור מצוה מהתורה, מדרבנן או ענין חשוב שכדאי מאד להשתדל בו. נראה לומר שלכ"ע כאשר ההידור בגוף המצוה ולא חיצוני לה - המצוה להדר תהיה מהתורה, שזה נחשב לחלק מהמצוה עצמה. ייתכן ובנידון זה תלויה גם השאלה האם שייך להדר אחר קיום המצוה - שבעצם המצוה שקיים לא שייך שיהדר אח"כ, אך אולי בהידור שסביב למצוה - שייך שיהדר גם אח"כ. אך ככלל הצד היותר פשוט שההידור שייך דווקא בשעת קיום המצוה ולא אחריה. בעצם מצות ההידור ישנם הגדרות שונות באחרונים האם שייך דווקא במצוה עצמה ולא במכשיריה, או שבכל ענייני מכלול המצוה הנראה כשייך למצוה בעיני האנשים.

נחלקו האחרונים האם זריזים מקדימים עדיף על פני הידור מצוה, או שהידור מצוה עדיף כאשר יודע שיתאפשר לו לקיים את המצוה אח"כ, אך כשמסופק שמא לא יוכל לקיימה כלל אח"כ - ודאי שעדיף שיזדרז לקיימה. ייתכן שגם "זריזים מקדימים" עצמו מוגדר כסוג של הידור מצוה ואולי זו הסיבה שאין להעדיף הידור אחר על פני הזריזות בקיום המצוה.

¹⁶ יש להעיר, שהרמ"ה בנ"י כתב ש"יגיעו" לאו דווקא שה"ה כאשר יש לו הרבה ממון מיגיעו - הכל נחשב שנתן לו ה' ברווח ורשאי וראוי שיוציא יותר משליש להידור מצוה.

¹⁷ כך אמר לי בניהו ינקוביץ' ששמע בשיעור של הרב אריאב עוזר שליט"א.

נחלקו רש"י ותוס' האם ההידור עד שליש בסוגייתנו הוא בדמי המצוה או בגודל. האחרונים הקשו סתירה ברא"ש, וייתכן שנקודת מחלוקתם תלויה בשאלה האם הידור המצוה הוא כדי לא לאבד את המצוה עצמה, או שיש ענין בעצם ההידור עצמו, ללא קשר לחשש לאיבוד המצוה. ייתכן שכל הענין של הידור עד שליש - היינו דווקא בהידור מצוה מלשון פאר ונוי, אך כשמעוניין לקיים את עצם המצוה בפני עצמה, אולי בזה שייך שישלם יותר משליש, עד חומש מנכסיו. עוד משמע בסוגיה, שמעבר לשליש רשאי שלא מיגיעו וה' ישלם לו על כך.